

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

Методичні вказівки
для практичних занять і самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«Естетика»

для студентів 2 курсу денної форми навчання
та 1 курсу заочної форми навчання
освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»
за напрямом підготовки 6.170202 «Охорона праці»

ХАРКІВ – ХНУМГ ім. О. М. Бекетова – 2015

Рассоха І. М. Естетика: Методичні вказівки для практичних занять і самостійної роботи (для студентів 2 курсу денної форми навчання та 1 курсу заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за напрямом підготовки 6.170202 «Охорона праці»). / І. М. Рассоха; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. –16 с.

Рецензент: Рябченко О.Л., д. і. н., професор

Методичні вказівки для практичних занять і самостійної роботи для студентів, які оволодівають основами естетики і історії мистецтва. Алгоритми методики спрямовані на поглиблення, закріплення та творче осмислення естетичних знань і впровадження відповідного інструментарію в професійну діяльність менеджера.

Рекомендовано кафедрою історії і культурології,
протокол № 3 від 10 жовтня 2014 р.

Вступ

Згідно із програмою Міністерства освіти і науки України з підготовки кваліфікованих фахівців у всіх галузях народного господарства у вищих навчальних закладах є обов'язковими для вивчення предмети гуманітарного циклу. Одним з найважливіших і найцікавіших є, безумовно, естетика – комплексна дисципліна, що розкриває сутність мистецтва у культури людства та знайомить з його найголовнішими надбаннями. Впровадження курсу „Естетика” до навчальних програм вищих навчальних закладів пов'язане з необхідністю гуманізації освіти, поєднання глибоких професійних знань з опануванням великої спадщини культурних надбань людства.

Незаперечна роль мистецтва в духовному прогресі суспільства. Майбутній спеціаліст має розуміти і уміти пояснити феномен мистецтва, його роль в життєдіяльності людства. Знати мистецькі стилі, основні досягнення в розвитку мистецтва провідних країн світу, місце України в історії світового мистецтва, уміти оцінювати досягнення мистецтва.

Головною метою викладання матеріалу курсу «Естетика» є виховання культурно розвинутого студентства, яке не мислить стереотипами, а в майбутньому зможе стати потужним фундаментом української нації і забезпечити поступ України до європейської спільноти.

В умовах подальшої гуманізації навчального процесу в академії кафедра бачить пріоритетним викладання предмета в інноваційному ключі. Механізм осягнення інновацій полягає в реалізації окремих блоків: історія і практика; співвідношення історичного і логічного; основи психології, участь студентів і викладачів у наукових конференціях; діалоговий характер навчання тощо.

Методичні вказівки розроблено відповідно до діючої програми з естетики. Основними формами вивчення дисципліни «Естетика» є лекції, практичні завдання та самостійна робота, наукова робота через участь студентів у конференціях.

Лекції охоплюють весь курс естетики. Вони покликані допомогти студентам опанувати головні питання і проблеми тем, полегшити і поглибити їх вивчення за науковою історичною літературою. Лекції мають пізнавальний, цілісний характер і сприяють розвиткові історичного мислення у студентів.

Семінарські (практичні) заняття є формою контролю за самостійною роботою студентів. Водночас вони дають змогу розкрити індивідуальність особистості через підготовку доповідей, розгорнутих бесід, дискусій, круглих столів, рецензування та обговорення рефератів, колоквиумів. Такі активні форми навчання допомагають студенту поглибити і творчо осмислити одержані знання.

Самостійна робота в бібліотеках, в Інтернеті дає можливість знайомства з монографіями, документами, альтернативними точками зору

різних авторів на конкретні проблеми. Самостійна робота виховує у студентів самодисципліну, почуття відповідальності, вміння орієнтуватися в розмаїтті думок і підходів, творчо осмислювати одержані знання.

Кращому засвоєнню матеріалу сприяють екскурсії по музеях Харкова, які проводять викладачі кафедри. Культпоходи до театрів знайомлять студентів з культурним життям нашого міста. Особливе місце посідають консультації, що проводяться викладачами кафедри. Вони спрямовані на допомогу при підготовці до практичних занять, написанні рефератів, підготовці до іспитів.

Найкращі студенти беруть участь у наукових конференціях. Це сприяє поглибленню інтересу до наукових досліджень, вихованню і розвитку культури мови, вмінню та навичкам публічних виступів, участі в дискусіях.

Знання і навички студентів, що виховуються під час вивчення курсу «Естетика»:

- знання періодизації, концептуальних проблем історії світового мистецтва;

- володіння навичками пошуку потрібної інформації;

- вміння здійснювати пізнавальні процеси;

- вміння дати визначення не тільки того, що було в історії, а й що це означало;

- вміння долати стереотипи історичного мислення;

- гуманістичні ціннісні орієнтири в житті.

Таким чином, виходячи з потреби подолання переважно інформаційного типу викладання курсу естетики, кафедра прагне до максимально широкого використання методів і засобів організації навчального процесу, що забезпечують ефективне управління пізнавальною діяльністю студентів, формування у них високої культури і професіоналізму.

Плани семінарських занять з предмету “Естетика”

Практичні (семінарські) заняття є формою контролю за самостійною роботою студентів. Водночас вони дають змогу розкрити індивідуальність особистості через підготовку доповідей, розгорнутих бесід, дискусій, круглих столів, рецензування та обговорення рефератів, колоквиумів. Такі активні форми навчання допомагають студенту поглибити й творчо осмислити одержані знання. Оцінки, отримані на практичних заняттях, враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної дисципліни.

Змістовий модуль 1. Естетика: ранні форми мистецтва

Тема 1. Естетика як наукова дисципліна та її категорії. Сутність мистецтва та його генеза

План:

1. Естетика як навчальна дисципліна: її філософський сенс.
2. Сутність мистецтва.
3. Основні види естетичних відчуттів: відчуття краси і гармонії, надмірного, смішного (комічного), трагічного.
4. Основні види мистецтва.
5. Стилi і жанри мистецтва.

Опорні поняття: естетика, естетичні відчуття, гармонія, краса, пафос, гіпербола, комедія, гумор, трагедія, гра, вид мистецтва, жанр мистецтва, мистецький стиль.

Теми рефератів:

1. Олександр Баумгартен, його життя і творчість.
2. Категорії прекрасного і потворного.
3. Візуальні види мистецтва.
4. Анімалістичний жанр.
5. Батальний жанр.
6. Художній образ.
7. Сучасне мистецтво цирку.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке мистецтво?
2. Чи є користь від мистецтва?
3. Чим розрізняються види мистецтва від його жанрів?

Тема 2. Первісне мистецтво. Мистецтво Стародавнього Сходу

План:

1. Проблема виникнення мистецтва.
2. Первісне мистецтво.
3. Мистецтво доби варварства.
4. Мистецтво Стародавнього Єгипту.
5. Мистецтво Близького Сходу і Стародавнього Ірану.
6. Мистецтво Скіфії.

Опорні поняття: печерний живопис, Кам'яна Могила, героїчний епос, трікстер, орнамент, мегаліти, кургани, барельєф, колонна, зіккурат, сфінкс, «звіриний стиль».

Теми рефератів:

1. Палеолітичне мистецтво.
2. Традиційне мистецтво аборигенів Австралії.
3. Народний епос як вид літератури.
4. На вибір: Ірландські саги. Нартський епос. Олонхо.
5. Мистецтво Трипільської цивілізації.
6. Мегаліти.
7. Давньоєгипетські храми.
8. Золото скіфів.

Питання для самоконтролю:

1. Коли саме виникло мистецтво?
2. Які види і жанри мистецтва були самим ранніми?
3. В чому особливість і значення трікстерів як епічних героїв?
4. Яке місце в історії мистецтва Трипільської цивілізації?
5. В чому стилістичні особливості давньосхідного мистецтва?

Тема 3. Античне мистецтво

План:

1. Кріто-мікенське мистецтво.
2. Мистецтво доби архаїки.
3. Грецьке мистецтво класичної доби.
4. Елліністичне мистецтво.
5. Давньоримське мистецтво.
6. Античне мистецтво на території України.

Опорні поняття: гомерівський епос, «темні віки», архаїка, класика, колонний ордер, театр, лінійна перспектива, фреска, вазопис, еллінізм.

Теми рефератів:

1. Архітектура і живопис Мінойської культури.
2. Класичні архітектурні ордери.
3. Давньогрецький вазопис.
4. Афінський Акрополь.
5. Класична давньогрецька скульптура.
6. Давньогрецький театр.
7. Античне мистецтво на території України.
8. Помпейські фрески.
9. Пантеон у Римі.

Питання для самоконтролю:

1. Мистецтво яких країн і народів називають античним?
2. В чому відмінності між античним і давньосхідним мистецтвом?
3. Поясніть сутність поняття «класичне давньогрецьке мистецтво».
4. В чому полягали сутність і історичне значення елліністичного мистецтва?

Тема 4. Середньовічне мистецтво Європи. Давньоруське і давньоукраїнське мистецтво

План:

1. Православне мистецтво Візантії.
2. Мистецтво Київської Русі.
3. Мистецтво України у 14 — 16 століттях.
4. Романський стиль.
5. Готичний стиль.

Опорні поняття: ікона, базиліка, мозаїка, півциркульні і стрільчасті склепіння, каркасні конструкції, конфорси, вітражі, аркбутани.

Теми рефератів:

1. Візантійська і давньоруська ікона.
2. Храм Святої Софії у Константинополі.
3. Давньоруські храми.
4. Романський стиль.
5. Готичні храми.
6. Волинські середньовічні ікони.

Питання для самоконтролю:

1. Що було головним предметом і метою середньовічного мистецтва?
2. В чому різниця між півциркульними і стрілчастими склепіннями?
3. Що спільного і відмінного між романським і готичним стилями?
4. До якої мистецької традиції належить середньовічне мистецтво України?

Змістовний модуль 2. Сучасні форми мистецтва

Тема 5. Мистецтво доби Відродження і бароко

План:

1. Загальна характеристика доби Відродження.
2. Раннє Відродження в Італії.
3. Високе Відродження в Італії і його криза.
4. Північне Відродження.
5. Стиль бароко.
6. Українське бароко.

Опорні поняття: Ренесанс, Квадроченто, гуманісти, масляний живопис, титанізм, бароко, козацькі портрети, рококо.

Теми рефератів:

1. Ранній гуманізм у Флоренції.
2. Відкриття масляного живопису.
3. Світлотінь і лінійна перспектива.
4. Творчість Ботічеллі.
5. Творчість Леонардо да Вінчі.
6. Творчість Мікеланджело.
7. Творчість Рафаеля.
8. Ієронім Босх.
9. Альбрехт Дюрер.
10. Стиль бароко як перший всесвітній художній стиль.
11. Козацьке бароко.
12. Творчість Вільяма Шекспіра.

Питання для самоконтролю:

1. В чому сутність поняття «гуманізм доби Відродження»?
2. Яке соціально-історичне значення художнього образу доктора Фауста?

3. Де й чому почалася доба Відродження?
4. Коли, чому і як закінчилася доба Відродження?
5. В чому сутність стилю бароко?
6. Чому у православному мистецтві України готичних пам'яток немає, а барокові є?

Тема 6. Класицизм, романтизм, критичний реалізм

План:

1. Класицизм.
2. Романтизм.
3. Критичний реалізм.
4. Романтизм і критичний реалізм у мистецтві України.

Опорні поняття: академічне мистецтво, салонний живопис, високий і низький стилі, сентименталізм, «весна народів», готичний роман, фантастика, реалізм.

Теми рефератів:

1. Класицизм як художній та архітектурний стиль.
2. «Сталінський ампір» у архітектурі.
3. Життя і творчість Жана-Баттіста Грьоза.
4. Творчість Рембранта.
5. Романтизм і європейська «весна народів».
6. Художній рух «передвижників» у Росії.
7. Оперне мистецтво Дж. Верді.

Питання для самоконтролю:

1. В чому різниця у тлумаченні античності між Відродженням і класицизмом?
2. Як романтики розуміли ідею нації?
3. В чому принципова різниця між романтизмом і реалізмом?
4. Чи було правдиве відображення життя самоціллю художників-реалістів?

Тема 7. Формалістичні пошуки у мистецтві кінця 19 — першої половини 20 століття

План:

1. Імпресіонізм
2. Еклектика і нові матеріали у архітектурі
2. Стиль «модерн»

3. Український модерн
4. Абстракціонізм у образотворчому мистецтві
5. Функціоналізм і органічна архітектура. Конструктивізм.
6. Формалістичні пошуки у музиці, балеті та театрі.
7. Сюрреалізм.
8. Соціалістичний реалізм.

Опорні поняття: абстракціонізм, абсурдизм, декадент, авангардизм, кубізм, імпресіонізм, еклектика, модерн, додекафонія, партійність у мистецтві, неокласицизм.

Теми рефератів:

1. Рух імпресіоністів у Франції.
2. Життя і творчість Вінсента Ван Гога.
3. «Кришталевий палац» у Лондоні.
4. Життя і творчість Луїса Саллівена.
5. Символізм у живописі: прерафаеліти.
6. Стиль «модерн» у архітектурі.
7. Український модерн.
8. Кубізм.
9. Творчість Казимира Малевича.
10. Творчість Олександра Архипенко.
11. Архітектура конструктивізму у Харкові.
12. Творчість Бориса Піменова.

Питання для самоконтролю:

1. В чому причина формалістичних пошуків у мистецтві кінця 19 — першої половини 20 століття?
2. Як ці пошуки вплинули на наш сучасний стиль життя?
3. Як ставитися до гасла «Мистецтво заради мистецтва»?

Тема 8. Східне мистецтво

План:

1. Сутність східного мистецтва.
2. Арабо-мусульманське мистецтво.
3. Мистецтво Індії.
4. Мистецтво Південно-Східної Азії.
5. Мистецтво Китаю.
6. Мистецтво Японії, Монголії і Тибету.
7. Мистецтво Африки.

8. Мистецтво доколумбової Америки.

Опорні поняття: Схід, пентатоніка, культурний регіон, книжкова мініатюра, Махабхарата, Рамаєна, ступа, пагода, каліграфія, «гори-води», «птахи-квіти», багатофокусна перспектива, театр кабукі, укійо-е, аніме, мандала, бронза Беніну, орієнталізм.

Теми рефератів:

1. Середньовічна іранська мініатюра.
2. Сучасна архітектура Дубаю.
3. Давньоіндійська поема Махабхарата.
4. Індуські храми.
5. Традиційний китайський живопис.
6. Традиційний японський театр.
7. Сучасне японське мистецтво: манга і аніме.
8. Тибетські ікони.
9. Бронза Беніну.
10. Архітектура доколумбової Мексики.
11. Кераміка мочіка.
12. Сучасний кінематограф Індії.

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягає принципова відмінність між мистецтвом Сходу і Заходу?
2. Чи є мистецтво Сходу цілісним феноменом?
3. Чи справді Схід надавав західному мистецтву новий імпульс для розвитку?

Тема 9. Сучасне мистецтво доби постмодерну. Музика і кінематограф 20-го століття

План:

1. Мистецтво доби постмодерну.
2. «Масова культура» і глобалізація мистецтва.
3. Сучасна популярна музика.
4. Наукова фантастика і фентезі.
5. Виникнення кінематографу.
6. Сучасні комп'ютерні технології у кіно.

Опорні поняття: глобалізація, постмодерн, масова культура, джаз, рок-музика, детективний жанр, «мильна опера», фентезі, Голівуд, анімація, 3D-графіка.

Теми рефератів:

1. Життя і творчість Салвадора Далі.
2. Виникнення «німого» кінематографу. Технологія кіновиробництва і художні засоби кіно у «німу» добу.
3. Джазова музика.
4. Життя і творчість Чарлі Чапліна.
5. Рок-музика. Група «Бітлз».
6. Наукова фантастика як жанр мистецтва.
7. Фентезі як художній жанр. Дж. Р. Р. Толкін та його епопея.
8. Творчість Стівена Спілберга та «Зоряні війни»: створення нової технології комп'ютерної анімації.
9. Київська студія художньої мультиплікації.
10. Творчість Олександра Довженко.
11. Література доби постмодерну: Умберто Еко і Хорхе Луїс Борхес.

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягають особливості постмодерну як сучасного етапу розвитку мистецтва?
2. В чому проявив себе глобальний вплив ідей Салвадора Далі на сучасне мистецтво?
3. Чи є сучасне мистецтво «школою життя»?
4. Чи існують зараз поряд з сучасними формами і напрямками мистецтва також несучасні форми і напрямки?

Питання заліку з предмету «Естетика»

1. Походження та значення терміну «естетика»
2. Сутність мистецтва
3. Відчуття гармонії і краси
4. Відчуття надмірного
5. Відчуття комічного
6. Відчуття трагічного
7. Мистецтво і гра
8. Мистецтво як спосіб пізнання світу
9. Види, жанри і стилі мистецтва
10. Первісне мистецтво
11. Мистецтво доби варварства
12. Героїчний епос. Культурний герой і трікстер
13. Мистецтво Стародавнього Сходу
14. Мистецтво Стародавньої Греції у найдавніші часи
15. Сутність поняття «мистецтво Сходу»
16. Спільні особливості мистецтва Сходу
17. Мистецтво Близького Сходу
18. Духовні основи індійського мистецтва
19. Мистецтво Стародавньої Індії
20. Індійські музика, танець і театр
21. Мистецтво Індії у пізнє середньовіччя та у сучасну добу
22. Мистецтво Південно-Східної Азії
23. Духовні основи китайського мистецтва
24. Китайський живопис
25. Китайські архітектура, музика, театр і кіно
26. Мистецтво Японії
27. Мистецтво Тибету і Монголії
28. Мистецтво Тропічної Африки
29. Мистецтво доколумбової Америки
30. Скульптура і живопис класичної Греції
31. Давньогрецький театр
32. Еліністичне мистецтво
33. Мистецтво Стародавнього Риму
34. Православне мистецтво Візантії та Русі
35. Православні ікони
36. Романський стиль
37. Готичний стиль
38. Мистецтво доби Відродження
39. Творчість Леонардо да Вінчі
40. Творчість Мікеланджело Буонаротті
41. Мистецтво бароко. Поняття «академічне мистецтво»
42. Українське бароко

43. Класицизм
44. Романтизм
45. Критичний реалізм
46. Імпресіоналізм
47. Символізм
48. Модерн
49. Формалістичні пошуки у мистецтві початку 20 ст., їх значення для подальшого розвитку мистецтва
50. Конструктивізм
61. Соціалістичний реалізм
62. Сюрреалізм
63. Архітектура доби функціоналізму і постмодерну
64. Мистецтво кінематографії

Самостійна робота студентів

Для оволодіння матеріалом дисципліни «Естетика» потрібно значну увагу приділяти самостійній роботі. Самостійна робота студента є основним способом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових аудиторних занять. Основні види самостійної роботи: вивчення додаткової літератури; підготовка до практичних (семінарських) занять; підготовка до підсумкового контролю. До самостійної роботи студентів належить і виконання тестових завдань, зокрема, студентами заочної форми навчання.

У цілому самостійна робота з навчальної дисципліни «Естетика» спрямовується на закріплення набутих знань, основних понять, термінів, хронологію подій. Самостійна робота в бібліотеках, та Інтернеті дає можливість знайомства з монографіями, документами, альтернативними точками зору різних авторів на конкретні проблеми. Крім того, вона виховує у студентів самодисципліну, почуття відповідальності, вміння орієнтуватися в розмаїтті думок і підходів, творчо осмислювати одержані знання.

Інформаційне забезпечення

Бібліографічні описи, Інтернет адреси	Змістовний модуль, де застосовується
1. Рекомендована основна навчальна література (підручники, навчальні посібники, інші видання)	
1. Чорний І. В. Естетика. – К., 2004.	<i>1, 2</i>
2. Кормич Л. І., Багацький В. В. Естетика. – Х., 2004.	<i>1, 2</i>
3. Гуревич П. С. Культурологія. – М., 2003.	<i>1, 2</i>
4. Естетика. Українська та зарубіжна культура / За ред. М.М. Заковича. – К., 2004.	<i>1, 2</i>
5. Лекції з історії світової та зарубіжної культури/ За ред.. А.В. Яртися. – Львів, 2005.	<i>1, 2</i>
6. Історія світової та української культури: Підручник для вищ. закл. освіти / В.А.Греченко, І.В.Чорний, В.А.Кушнерук, В.А.Режко. – К.: Літера ЛТД, 2005. – 464 с.	<i>1, 2</i>
7. Огієнко Іван. Українська культура. – К.,1991.	<i>1, 2</i>
8. Чорненький Я.Я. Естетика. Теорія. Практика. Самостійна робота. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 392 с.	<i>1, 2</i>
9. Левчук Л.Т., Онищенко О.І. Основи естетики: К., 2000 р.	<i>1, 2</i>
10. Загорівська Г.М. та ін. Естетика: підручник для Вузів. – К., 2000.	<i>1, 2</i>
2. Додаткові джерела (довідники, нормативні видання, сайти Інтернет тощо)	
Мифы народов мира. Энциклопедия. В 2-х томах. - М., 1998.	<i>1</i>
"Энциклопедия для детей" Аванта+. Искусство, ч. 1 — 3. - М., 1997 - 2000	<i>1, 2</i>
Цифровий репозиторій ХНАМГ http://eprints.kname.edu.ua	<i>1, 2</i>
Вікіпедія : Вільна енциклопедія >> http://uk.wikipedia.org	<i>1, 2</i>

Навчальне видання

Рассоха Ігор Миколайович

Естетика

Методичні вказівки для практичних занять і самостійної роботи
(для студентів 2 курсу денної форми навчання та 1 курсу заочної форми
навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за напрямом підготовки
6.170202 «Охорона праці»).

За авторською редакцією

Відповідальний за випуск: Рябченко О.Л., д. і .н., професор

План 2013, поз. 189М

Підп. до друку 29.10.2014
Друк на різнографі.
Тираж 10 прим.

Формат 60 x 84 1/16
Умовн.-друк. арк. 1
Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4705 від 28.03.2014